Täydennän suuren valiokunnan asiantuntijakuulemisessa 18.2.2026 antamiani vastauksia digisakkoesitykseen liittyen oheisella muistiolla:

Ehdotus: digisakot kulttuurin hyväksi

Culture Action Europe ja sen jäsenjärjestö Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry esittää, että EU:n suurille teknologiayrityksille määräämät sakot ohjattaisiin osittain AgoraEU-ohjelman lisärahoitukseksi.

Digisakkojen ohjaaminen kulttuurin rahoitukseen:

- ei lisää jäsenvaltioiden maksuja
- perustuu olemassa olevaan sääntelyyn
- on hallinnollisesti kevyt
- on oikeudenmukainen suhteessa digitaalisen talouden arvonmuodostukseen
- voi tuoda merkittävän lisän EU:n kulttuurirahoitukseen

EU:n digisääntely (Digital Services Act, Digital Markets Act, AI Act) antaa komissiolle mahdollisuuden määrätä merkittäviä sakkoja sääntelyä rikkoville yrityksille. Vuonna 2025 DMA:n perusteella määrättiin jo 500 miljoonan euron sakko Applelle ja 200 miljoonan euron sakko Metalle. Lisäksi DSA- ja DMA-menettelyjä on vireillä, ja AI Act tulee täysimääräisesti sovellettavaksi elokuussa 2026.

Jos osa näistä sakoista ohjattaisiin kulttuurin rahoitukseen, potentiaalinen lisärahoitus voisi nousta useisiin miljardeihin euroihin.

Ehdotuksen keskeiset perustelut:

1. Sakot kerätään jo olemassa olevan sääntelyn perusteella.
2. Hallinnollisesti kevyt ratkaisu: sakkojen uudelleenohjaus ei edellyttäisi uusia viranomaisia tai monimutkaisia järjestelmiä.
3. Ennakkoesimerkki on jo olemassa:
   Nykyisellä MFF-kaudella (2021–2027) käytössä on ollut ns. programme-specific adjustment -mekanismi, jossa kilpailuoikeudelliset sakot on jaettu useille EU-ohjelmille, mukaan lukien Creative Europe. Ohjelma sai tuolloin 600 miljoonan euron lisärahoituksen kilpailusakoista.

Komission uudessa ehdotuksessa tämä mekanismi on kuitenkin poistettu. Sen sijaan kaikki sakot ohjattaisiin Flexibility Instrument -välineeseen, jota käytetään kriisi- ja hätämenoihin.

Oikeudenmukaisuusperuste

Ehdotuksen taustalla on periaatteellinen argumentti: digitaalinen talous rakentuu pitkälti kulttuurin ja luovan työn varaan.

Verkkoalustat tuottavat valtavia mainostuloja sisällöstä, joka perustuu musiikkiin, journalismiin, videoihin ja muuhun kulttuuriseen tuotantoon. Samalla tekijöiden tulonjako on

heikko. Esimerkiksi vain pieni osa taiteilijoista kokee saavansa kohtuullisen korvauksen suoratoistosta, ja suuri enemmistö pitää tulonjakoa epäoikeudenmukaisena.

Lisäksi tekoälymallien koulutus hyödyntää laajasti tekijänoikeuden alaista materiaalia ilman ennakkolupaa tai korvausta. Sekä Yhdysvalloissa että Euroopassa tuomioistuimet ovat jo todenneet tekoälytoimijoiden käyttäneen suojattua aineistoa ilman lupaa.

Arvioiden mukaan vuoteen 2028 mennessä:

- 24 % musiikintekijöiden tuloista
- 21 % audiovisuaalisen alan tuloista

voi olla vaarassa, mikä tarkoittaisi noin 22 miljardin euron kumulatiivista tulonmenetystä viiden vuoden aikana.

Digisakkojen ohjaaminen kulttuuriin olisi konkreettinen tapa palauttaa arvoa luovan työn tekijöille.

Ehdotukseen liittyy myös riskejä:

- Yhdysvallat on arvostellut EU:n digisääntelyä ja pitänyt sitä amerikkalaisyrityksiä syrjivänä.
- Sakkojen perintä ei välttämättä ole ongelmatonta.
- Sakkoja ei voida pitää varmana tai pysyvänä tulonlähteenä.

Konkreettiset toimenpiteet:

1. Programme-specific adjustment -mekanismin palauttaminen.
   MFF-asetukseen tulisi lisätä artikla, joka mahdollistaa DSA-, DMA- ja AI Act -sakoista kertyvien varojen ohjaamisen valituille ohjelmille vuodesta 2029 alkaen.
2. AgoraEU-asetuksen tarkentaminen.
   Asetuksessa tulisi selkeästi todeta, että ohjelman budjettia kasvatetaan digisakoista kertyvillä lisämäärärahoilla.

Rosa Meriläinen

pääsihteeri

Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry